

TRANSFORMACIJE KZK VODI KA STVARANJU KOSOVSKE NACIONALNE ARMIJE

SRPSKO NACIONALNO VECE KOSOVA I METOHIJE SAOPSTENJE ZA JAVNOST

Gracanica, 21. decembar 2002.

Srpsko nacionalno vece Kosova i Metohije na svojoj cetnaestoj sednici održanoj 21. decembra 2002. godine u konaku manastira Gracanica raspravljalo je o bezbednosnoj situaciji i o organizaciji opstanka i povratka prognanih Srba na Kosovu i Metohiji.

Sednicom je predsedavao predsednik SNV Kosova i Metohije episkop Rasko-prizrenski i kosovsko-metohijski dr Artemije (Radosavljevic).

Posle svestrane rasprave Vece je usvojilo sledece

ZAKLJUCKE

1. Ucesnici Sednice snazno su podrzali zajednicku aktivnost delovanja i stavova SNV KiM i SNV Severnog Kosova saglasni da u buducnosti ove aktivnosti budu sinhronizovane i objedinjene kako bi se jedinstvene teznje i ciljevi Srba na Kosovu i Metohiji uspesno mogle realizovati.
2. Srpsko nacionalno vece Kosova i Metohije sa tugom konstatuje da je bezbednosna situacija za Srbe na Kosovu i Metohiji i dalje veoma teska. Umesto da se stanje smiruje i poboljsava nastavljaju se napadi na srpsku zajednicu. U ovom periodu dogodilo se tako vise od dvadesetak napada na pripadnike srpske zajednice, a poruseno je ili oskrnavljeno vise pravoslavnih crkava i grobalja. Vece osudjuje zlocinacko ponasanje albanskih ekstremista i zahteva od Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i NATO-a da se hitno izradi plan bezbednosti za Srpsku zajednicu na Kosovu i Metohiji, a u taj plan ukljuci i povratak dela jugoslovenske vojske i policije, kako je to Rezolucijom 1244 SB UN i Kumanovskim sporazumom predvidjeno. Od vlada SR Jugoslavije i Republike Srbije zahteva se da se ova inicijativa SNV Kosova i Metohije podrzi.
3. SNV KiM osudjuje Stajnerov plan individualnog povratka prognanih Srba. Predlozenim povratkom nije predvidjeno da se svi Srbi odjednom vrata na Kosovo i Metohiju, nego samo pojedinačno, sto znaci da se ovaj proces, po toj zamisli, moze odvijati u narednih stotinu godina. Srpsko nacionalno vece od medjunarodne zajednice zahteva da u saradnji sa vlastima Srbije i Jugoslavije izradi konkretan i izvodljiv plan masovnog povratka Srba na Kosovu i Metohiju.
4. Imajuci u vidu da je jedan od uslova izlaska Srba na lokalne izbore bio obećanje medjunarodne zajednice da ce pristupiti decentralizaciji vlasti na svim nivoima, Srpsko nacionalno vece zahteva od Mihaela Stajnera da pridje aktivno realizaciji programa decentralizacije u narednih sest meseci. SNV zahteva decentralizaciju administracije u svojim oblastima u kojima vise nece biti izlozeni minorizaciji i diskriminaciji koji su danas realnost.
5. Vece podrzava realizaciju programa u stabilizaciji prilika u severnom delu Kosovske Mitrovice koji je dogovoren sa Beogradom ali Vece smatra da se gospodin Stajner ne pridzava tog plana nego kroz proces uspostavljanja UNMIK-ove administracije nastoji da nametne vlast Albanaca na prostoru citavog grada. Od UNMIK-a Vece ocekuje da dosledno sprovede plan decentralizacije Kosovske Mitrovice, sto znaci da severni deo dobije srpsku administraciju, sto je u sustinskoj funkciji zajednickog grada. Vece napominje da severni deo Mitrovice nije najznacajni problem na Kosovu i Metohiji, pa s toga Mitrovica i ne bi trebalo da ima nikakav prioritet u resavanju problema u Pokrajini. Paznja medjunarodne zajednice se mora usredsrediti na one gradove na Kosovu i Metohiji koji su etnicki ocisceni od Srba.
6. Srpsko nacionalno vece Kosova i Metohije nece prihvatiti nezavisnost Kosova i Metohije i protiv je promena granica. U resavanje statusa Kosova i Metohije, pored vlasti u Beogradu, moraju biti ukljuceni i Srbi sa Kosova i Metohije kao i Srpska pravoslavna crkva. Srbi sa Kosova i Metohije ne smeju izostati iz procesa resavanja svog sudbonosnog pitanja kao u slucaju Sporazuma o Kosovskoj Mitrovici.
7. Srpsko nacionalno Vece Kosova i Metohije podrzava Odluku Koalicije Povratak da ne uestvuje u radu Kosovskog parlamenta, zbog diskriminatorne politike prema Srbima na Kosovu i Metohiji. Zahtevamo da se parlament i ostale institucije na Kosovu vrata u okvir Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti ujedinenih nacija. Srpski predstavnici nemaju mandat od svojih biraca da podrzavaju institucije koje rade na uspostavljanju nezavisnosti Pokrajine.
8. Srpsko nacionalno vece Kosova i Metohije zahteva od medjunarodne zajednice da shodno Rezoluciji 1244 demilitarizuje tzv. Oslobodilacku vojsku Kosova transformisanu u tzv. Kosovski zastitni korpus. Prerastanje ove formacije, na cijem su celu oni koji snose neposrednu odgovornost za zlocine pocinjene nad Srbima u ratu i posle kada su mirovne snage zaposele teritoriju Kosova i Metohiju, u vojne snage Kosova, moglo bi imati dalekosezne posledice po stabilnost itavog regiona, posebno ako se ima u vidu ta zlocinacka uloga ovih formacija u toku i za vreme posle sukoba na Kosovu i Metohiji. Srpsko nacionalno vece Kosova i Metohije apeluje na Srbe sa Kosova i Metohije da ni pod kakvim uslovima ne stupaju u redove ove formacije.
9. Srpsko nacionalno vece Kosova i Metohije zahteva da sediste Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju bude na Kosovu i Metohiji, gde jedino uspesno moze da deluje. Sa Dedinja se ne moze resavati tako slozena problematika kao sto je kosovska. Ovim cinom Srbi ce biti uvereni da nisu napusteni od strane jugoslovenskih i srpskih vlasti. To ce, verujemo, pospesiti dalji opstanak Srba na ovim prostorima i ubrzati povratak onih koji su sa njih prognani.

Na slici: Sa zasedanja SNV u manastiru Gracanica. Vladika Artemije, Milan Ivanovic, Rada Trajkovic i Marko

Jaksic

**Predsednik Srpskog nacionalnog veća Kosova i Metohije
episkop Rasko-prizrenski kosovsko-metohijski
+Artemije**

PROGLAS SRPSKOG NACIONALNOG VEĆA KOSOVA I METOHIJE

POZIVAMO SVE SRBE DA NE PRISTUPAJU KOSOVSKOM ZASTITNOM KORPUSU, A ONI KOJI SU VEC UZELI UCESCE, ODMAH DA GA NAPUSTE.

SVOJIM UCESCEM SRBI DAJU MULTIETNICKI KARAKTER I TIME LEGALIZUJU KOSOVSKI ZASTITNI KORPUS, KOJI NIJE NISTA DRUGO, VEC BIVSA TAKOZVANA OSLOBODILACKA VOJSKA KOSOVA, KOJA JE ODGOVORNA ZA SVE ZLOCINE POCINJENE NAD SRBIMA U TOKU I POSLE RATA.

CILj, STRATEGIJA, SIMBOLI, MITOVI I IKONOGRAFIJA TAKOZVANE OSLOBODILACKE VOJSKE KOSOVA I KOSOVSKOG ZASTITNOG KORPUSA SU IDENTICNI SA JASNOM NAMEROM STVARANJA NEZAVISNOG I ETNICKI CISTOG KOSOVA I METOHIJE.

REZOLUCIJA

STALNE KONFERENCIJE KANONSKIH PRAVOSLAVNIH EPISKOPA AMERIKE O UNISTENJU DUHOVNE I KULTURNE IMOVINE NA KOSOVU I METOHIJI

Imajuci u vidu

Da Stalna konferencija kanonskih pravoslavnih episkopa Amerike (SCOBA) zalaze za versku slobodu, sinovsku ljubav, toleranciju i postovanje verskog i kulturnog nasledja i imovine svih vera i naroda;

Da SCOBA predstavlja 6 miliona pravoslavnih hriscana razlicitog etnickog porekla i SAD i Kanadi;

Da je SCOBA oaloscena porastom nasilja sirom sveta usmerenog protiv svetilista koja su sveta za hriscane, muslimane, budiste, hinduiste i druge vere;

Da zastita verskog blaga i kulturnog nasledja i imovine od dela nasilja, netolerancije i inistenja predstavlja odgovornost svakog civilizovanog drustva, sto je potvrđeno rezolucijom Ujedinjenih nacija A/RES/56/157 i E/CN4/RES2002/40 i dr.;
Da principi koji su sadržani u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, koju su usvojile Ujedinjene nacije 1948. god., potvrđuju pravo svakog pojedinca da izrazava svoju religiju u verovanju i učenju, praktikovanju, bogosluzenju i cuvanju obicaja;

Da konvencija UNESCO-a o zastiti kulturne imovine u slucaju oruzanog konflikta, koja je na snazi od 1956. god., zabranjuje kradju, pljacku, vandalizam i represalije nad kulturnom imovinom u periodima oruzanog konflikta i zahteva od upravnih vlasti da preduzmu mere kako bi zastitili takvu imovinu;

Da je generalni director UNESCO-a Federiko Major (Federico Mayor) 5. maja 1999. god. Pozvao sve one koji su ucestvovali u kosovskom konfliktu da "postuju muzeje, arhive, biblioteke, verske i obrazovne institucije, kao i spomenike i objekte koji predstavljaju civilizaciju i istoriju tog regiona";

Da su SCOBA i svi verni pravoslavni hriscani sirom sveta duboko ozalosceni zbog nastavljanja dela vandalizma, pljacke i nasilnog unistavanja u kojima je osteceno ili unisteno preko 120 pravoslavnih crkava, manastira, svetilista kao i zbog skrnavljenja brojnih hriscanskih pravoslavnih grobova, u vremenu od zavrsetka rata na Kosovu u junu 1999.;

Da je rukovodstvo Svetskog saveta crkava i Konferencija evropskih crkava 16. avgusta 2002. godine izrazilo "duboku zabrinutost zbog nastavljenog nasilja sa kojim se suocavaju pripadnici Srpske pravoslavne crkve i njean kulturna i duhovna imovina na Kosovu".

Da je Reno Haris (Reno Harish), sef misije SAD u Pristini osudio najnovije nasilje na Kosovu 18. novembra 2002. god. Izjavivši: "Svi napadi na verske objekte bilo koje vere su napadi na samo srce id usu drustva i moraju biti osudjeni na najostriji moguci nacin od strane svih politickih i verskih lidera".

Stalna konferencija kanonskih episkopa Amerike (SCOBA)

1. Duboko zali zbog najnovijih nasilnih napada na Srpsku Pravoslavnu Eparhiju Rasko-prizrensku na Kosovu i Metohiji 16. i 17. Novembra 2002. godine u kojima je nanesena velika steta crkvi Srpskih svetitelja u Djurakovcu i potpuno unistena crkva Sv. Vasilija Ostroskog Cudotvorca u Ljubovu.

2. Osudjuje sve akte vandalizma, pljacke i nasilnog unistavanju verskih i kulturnih objekata koji su sveti za pravoslavne hriscane, rimokatalike, muslimane, Jevreje i svaku drugu versku zajednicu na Kosovu.

3. Pridruzuje se Ujedinjenim nacijama, Svetskom savetu crkava, Konferenciji evropskih crkava, Srpsko pravoslavnoj crkvi i medjunarodnoj zajednici u pozivu zap ostovanje, toleranciju i pomirenje izmedju svih verskih i etnickih zajednica na Kosovu

4. Hitno zahteva od vlasti Ujedinjenih nacija i mirovnih snaga NATO na Kosovu da pojacaju mere kojima ce se zastititi sva ugrozena verska imovina i svetinje na Kosovu, a ne samo one koje su od istorijskog znacaja i ;

5. Trazi od medjunarodne zajednice da u konsultaciji sa svim verskim zajednicama pomogne obnovu i rekonstrukciju svih vreskih i kulturnih spomenika na Kosovu koji su namerno vandalski opljackani, osteceni ili unisteni u delima nasilja.

17. decembra 2002., South Bound Brook, Nenj Jersey

+ arhiepiskop DIMITRIJE, Pedsedavajuci

Grcka pravoslavna arhiepiskopija u Americi

+ Mitropolit FILIP, zamenik predsedavajuceg

Antiohijska pravoslavna hriscanska Arhiepiskopija Severne Amerike

+ Mitropolit HRISTIFOR, Sekretar

Srpska pravoslavna crkva u SAD i Kanadi

+Mitropolit GERMAN

Pravoslavna crkva u Americi

+Mitropolit KONSTANTIN

Ukrajinska pravoslavna crkva u SAD

+Mitropolit JOSIF

Bugarska istocna pravoslavna crkva

+Arhiepiskop NIKOLAJ

Rumunska pravoslavna arhiepiskopija u Americi i Kanadi

+Mitropolit NIKOLAJ Amisoski

Americka karpato-ruska pravoslavna eparhija u SAD

+Episkop ILIJA Filomelijski

Albanska pravoslavna eparhija u Americi

ALBANSKI EKSTREMISTI UBILI TRAJANA TRIFUNOVICA U SELU CERNICA

Gracanica, 22. decembar 2002.

Eparhija rasko-prizrenska i SNV Kosova i Metohije primili su danas vest da je u najnovijem napadu albanskih ekstremista u selu Cernica kod Gnjilana ubijen Srbin Trajan Trifunovic, star 42 godine i otac troje dece. Trifunovic se nalazio na udaljenosti od oko 200 metara od svoje kuce kada su na njega otvorili vatru naoruzani Albanci. Istraga je u toku.

Eparhija rasko-prizrenska i SNV KIM najostrije osudjuju ovaj najnoviji napad albanskih ekstremista upozoravajući javnost da se nastavlja krvava kampanja u kojoj je vec stradalo preko 1000 kosovsko-metohijskih Srba nakon zavrsetka rata i dolaska mirovnih snaga KFOR-a. Gotovo nijedan od ovih zlocina nikada nije propisno istrazen i rasvetljen. Ovo se posebno odnosi na ubistvo 17 srpskih seljaka u Starom Gracku u leto 1999 i teroristicki napad na autobus Nis-Ekspresa u kome je ubijeno 11 Srba u februaru 2001. Za srpski narod je posebno bolna cinjenica da se posle rata dogodilo preko 1300 slucajeva kidnapovanja srpskih civila cija je sudbina do danas ostala nepoznata.

Uoci katolickog Bozica govori nadbiskup Eudjenio Sbarbaro, apostolski nuncije u SR Jugoslaviji

DELEGACIJI SPC OTVORENA SU SVA VATIKANSKA VRATA

Dijalog sa svima: Nadbiskup Eudjenio Sbarbaro

Nadbiskup Eudjenio Sbarbaro duznost apostolskog nuncija u SRJ obavlja vise od dve godine. Njegov dolazak u Beograd poklopio se sa politickim promenama 2000. godine. Prema nuncijevim ocenama, i Vlada i narod za ovo kratko vreme napravili su gigantske korake, koje pozdravlja ceo svet. Posebno istice znacaj "demokratskih procesa i ukljucenje religioznih, verskih struktura u drustvene i drzavne promene". Objasnjava da mu je posao ovde lak i da nema problema ni sa drzavnim, ni sa crkvenim vlastima. Kaze da je i sa narodom uspostavio srdacan kontakt, tako da ce Bozicne praznike provesti sa "svojom srpskom porodicom".

- Zelim svima mirnu narednu godinu, da to bude godina pomirenja ne samo medju religijama i verama, nego i u drustvu, politici - porucuje nadbiskup Eudjenio Sbarbaro u bozicnom intervjuu za Danas, u kome govori o odnosima Istocne i Zapadne hriscanske crkve, predstojecoj poseti delegacije Srpske pravoslavne crkve Svetoj stolici, medjureligijskoj saradnji u buducoj ujedinjenoj Evropi.

Da li i Vatikan, poput Vaseljenske patrijarsije, kako se culo na nedavno odrzanom okruglom stolu o verskoj slobodi u jugoistocnoj Evropi, ima predloge koje bi trebalo ugraditi u buduci evropski ustav kako bi se izbegla potpuna sekularizacija ujedinjene Evrope?

- Smatramo da sekularizam nije dobar temelj za izgradnju ujedinjene Evrope. Evropa se ne moze zamisliti bez hriscanstva i njene istorije, zapravo bez njenih istorijskih vrednosti. Pozivanje na istoriju ne moze biti strano evropskom ustavu. Na primeru vase zemlje i Rusije proteklih godina, videli smo sta se desava kad se ljudi i narodi odvoje od svoje istorije i tradicije. Zato osnovne vrednosti, ne samo hriscanske, nego i sve ostale, moraju da se nadju u osnovnim zakonima drzave ili federacije, kao sto je Evropska unija. Sveti otac je vise puta ukazivao na opasnost od ekstremne sekularizacije, ali on nije govorio samo o Evropi, nego o zapadnom svetu, sto je daleko siri pojam. Imamo primer sta se desilo u Jugoslaviji, gde je doslo do ekstremne laicizacije. To je nesreca, ne samo na drzavnom nivou, nego i u pogledu savesti.

Jedno od najvećih zala komunizma bio je gubitak savesti pojedinaca, tako da se cinilo da je sve dozvoljeno. Imajuci to u vidu, svi moramo zajedno da radimo i saradjujemo, kako bismo izgradili drustvo na boljim temeljima, a i da bismo se zajedno suocili sa sekularizacijom, bez obzira kojoj veri pripadamo.

Kardinal Kasper je prilikom nedavne posete Istanbulu najavio obnovu teoloskog pravoslavno-katolickog dijaloga, koji je zapoceo 1979. godine. Zasto je doslo do zastoja?

- Pre 23 godine bio sam u Istanbulu, kada je papa krenuo u jedno od svojih prvih putovanja posto je izabran za poglavara. Izabrao je bas Istanbul da bi odao postovanje pravoslavlju i njegovom duhovnom vodji, vaseljenskom patrijarhu, cije prvenstvo priznaju sve pravoslavne crkve. Time je dokazao da je ekumenski problem ujedinjenja, jedan od sustinskih. Bio sam svedok potpisivanja dokumenta o teoloskom dijalogu krajem novembra 1979. godine. Postoje mnogobrojni problemi zbog kojih je doslo do prekida dijaloga, iako se poslednjih godina odrzalo vise sastanaka po tom pitanju.

Razlozi zbog kojih je ovaj proces tekao nesto sporije, nazalost, nisu uvek bili samo teoloski. Desavalo se i da se politika

umesa, a postojali su i drugi, različiti problemi.

U poslednje vreme jako nas je ozalostio nesporazum između Ruske pravoslavne crkve i Svete stolice zbog čisto administrativnog čina, kojim su apostolske administracije na teritoriji Rusije podignute na nivo biskupija. U Rusiji ima samo 500.000 katolika vernika, što nije veliki broj, ali Sveta stolica mora da vodi računa o njihovim duhovnim potrebama. Možda je taj čin bio pogresno shvaćen i pomislilo se da Katolička crkva ima ekspanzionističke i prozelitske namere. Uveravam Vas da to nije bila namera ni svetog oca, niti Svete stolice. Nadam se i molim se da će nam Gospodin pomoći da prevaziđemo ove teskoće i prepreke radi nastavka otvorenog i uspešnog dijaloga za obe strane, kao i za samu rusku državu.

Veliki broj pravoslavnih episkopa smatra da katolike treba opomenuti da greše u ucenju, očekujući da oni isprave greske, kako bi se dalje razgovaralo. Da li je to zacarani krug?

- Nije sporno da su tokom istorije možda i neki katolici činili greske na ekumenskom polju. Međutim, nije istorija ta koja treba da nam pomaze u gradjenju budućnosti, nego je dijalog najbolji način za to. Ako neko smatra da postoje greske u dogmi, crkvenoj disciplini ili nekim drugim aspektima, bilo bi najbolje da vam na primeru Jevandjelja bratski ukaze na njih i predloži kako da te greske i teskoće prevaziđete. Papa je, na primer, shvatajući probleme pravoslavnog sveta da prihvati "Petrov primat", pre dve godine u enciklici predložio održavanje zajedničkog skupa na kome bi se diskutovalo o razlikama u stavovima i izneli predlozi kako da se naslo rešenje prihvatljivo za sve hrišćanske crkve. Sveti otac je spreman i stoji na raspolaganju za takav razgovor i bio bi presrećan ako svi doprinesu da se reši ovaj veliki problem koji nas razdvaja skoro hiljadu godina.

Gde Rimokatolika crkva vidi svoje mesto u eventualnom jedinstvu hrišćana?

- Poslednjih 40 godina cilj Svete stolice je unapređenje dijaloga i razumevanja, ne samo u okviru hrišćanskog sveta, nego i sa ostalim religijama, ali i sa onima koji nisu vernici. Zato je osnovala četiri važne strukture, čiji su ciljevi međuhrišćanski, međureligijski dijalog, dijalog sa Jevrejima, kao i sa ateistima. Sveta stolica je time želela da se bolje razumemo, a to nije moguće ukoliko se ne upoznamo i razgovaramo. Kardinal Martini je svake godine organizovao susrete na univerzitetskom nivou sa ateistima iz svoje nadbiskupije, na kojima je vođen dijalog, obostrano koristan. Kad je dao ostavku i otišao iz Milana sa mesta milanskog nadbiskupa najveći protesti i reakcije bili su u laičkim novinama, a ne u katoličkim. To nam pokazuje koliko je dijalog važan u prevazilaženju predrasuda i teskoca. Ja bih sa svakim razgovarao.

Upotrebiću paradoksalnu metaforu: ako bi djavo pokucao na moja vrata, otvorio bih mu i saslušao ga. Mislim da ništa novo ne bih uradio, što nije pre 2000 godina uradio Hrist kada je doživeo iskuse u pustinji. Kroz sva Jevandjelja vidi se da on priča sa svima, uglavnom sa neprijateljima. Kao hrišćani moramo imati sirinu. Nikoga ne smemo isključiti, jer je osnov jedinstvo među nama, onako kako je Hrist molio Oca pred smrt.

Ukoliko su pojedinci ili institucija tokom istorije izdavali te osnovne vrednosti i gresili protiv njih, oni bi morali da preispitaju savest da bi mogli da prime istinu Jevandjelja.

Postoji utisak da Vatikan lakše saradjuje sa Vaseljnskom patrijarsijom, odskora i Grčkom pravoslavnom crkvom, nego sa Ruskom i Srpskom crkvom. Zasto je to tako?

- Istina je da sa Vaseljnskom patrijarsijom u poslednjih 40 godina imamo otvoren i uspešan dijalog. Od pre nekoliko meseci to vazi i za Grčku pravoslavnu crkvu, koja je poslala delegaciju da poseti svetog oca. Posle pada komunizma nastavljen je dijalog i saradnja sa Ruskom crkvom, kao i saradnja sa mnogim biskupijama i katoličkim dobrotvornim organizacijama. Činjenica je i da je tokom komunističke vlasti bilo političkog mesanja, što je izazvalo nepoverenje i podiglo barijere. Te prepreke su postojale i na kulturnom planu, s obzirom da nije bilo nikakvih kontakata. Zbog komunističkog režima patila je i Srpska pravoslavna crkva, zbog čega ni savremeni Zapad nije imao mogućnosti da upozna njenu čuvenu, vekovnu kulturnu tradiciju. To je uticalo i na odnose između Svete stolice i Istočne pravoslavne crkve.

Imajući u vidu međusobno nepoznavanje, predložio sam da se otvori Kulturni centar, koji bi bio otvoren za sve, da bi bogastvo slovenskog sveta bilo predstavljeno Zapadu, a i obrnuto. Centar bi se bavio prevodjenjem knjiga, organizovanjem predavanja, prikazivanjem filmova, organizovala bi se razmena profesora i studenata. Podrazumeva se da bi sve aktivnosti bile dvosmerne. Činjenica je da postoji razmena profesora Papskog gregorijanskog univerziteta i Univerziteta u Ankari. Ne vidim zasto takva inicijativa ne bi mogla da se realizuje i u Jugoslaviji. S radosću pozdravljam posetu delegacije SPC Rimu, početkom februara iduće godine. Siguran sam da će se pojaviti nove inicijative vezane za dijalog, kako na dobrobit obe crkve, tako i ove zemlje, kojoj je neophodna moralna, duhovna, ekonomska i politička obnova.

Na kom nivou će biti primljena delegacija SPC i kakav je program posete predviđen?

- Sva vrata Vatikana su im otvorena. Pre svega papina, a onda i svih ostalih vatikanskih struktura. Pripremili smo predlog posete za koji se nadam da će ga SPC prihvatiti. Imajući u vidu buduće odnose, ova poseta je veoma važna. Znam da su u Vatikanu već bili episkopi i svestenici SPC. Međutim, ovo je zvanična delegacija Svetog arhijerejskog sinoda SPC, tako da se radi o kvalitativnom skoku. S toga možemo očekivati značajne rezultate.

Kako komentarišete ocene da je pojačano interesovanje Vatikana za SPC zapravo investicija u buduće približavanje Ruskoj crkvi?

- Osnovni interes Svete stolice, pape i SPC je da se upoznaju bolje, da razgovaraju i da uspostave prijateljske odnose. Ukoliko iz toga dodje do poboljšanja odnosa sa Ruskom pravoslavnom crkvom bili bismo zadovoljni. Ne postoji nikakav politički plan približavanja SPC da bi ona poslužila kao most kojim bi došli do Ruske crkve.

Vlade mnogih većinski pravoslavnih zemalja u tranziciji smatraju dolazak pape korisnim za ekonomski oporavak zemlje. Da li to znači da se u slučaju siromasnih zemalja u tranziciji ekumenska saradnja, grubo rečeno, "kupuje" i da li bi se pod to mogla podvući i pomoć koju Rimokatolika crkva pruža raznim crkvenim i drugim institucijama kod nas?

- Svima je jasno da je osnovni cilj papinih poseta u vise od 100 zemalja sirom sveta religioznog i moralnog karaktera. To se odnosi kako na drzave sa katolickom vecinom, tako i na one sa vecinskim pravoslavnim, muslimanskim ili protestantskim stanovnistvom. Ako je nesto pozitivno, posledice se ne odrazavaju samo u jednom sektoru, nego u citavom spektru. Logicno je da se tamo gde on ide nalazi fokus masmedija, koji se, izmedju ostalog, interesuju i za ekonomske mogucnosti te drzave:

Zato ne cudu ako dodje i do nekog ekonomskog rasta, ali to nije direktno u vezi sa posetom. Humanitarne katolicke organizacije deluju tamo gde za to postoji potreba lokalnog stanovnistva i nemaju uticaja na ekumenskom planu. Poruka Jevandjelja je pomoci bratu u nevolji, bez obzira koje je vere, boje ili nacije.

Smatram da bi delovanje po drugacijim principima bilo nepostovanje dostojanstva osobe kojoj se pomaze.

Pre dve godine rekli ste da je na Kosovu i Methiji ostalo 60.000 katolika. Da li se taj broj zadrzao i da li smatrate da bi posle svega sto se tamo desilo i desava, Sveta stolica trebalo da se javno oglasi protiv nasilja nad srpskim narodom i Crkvom?

- Ne znam tacan broj katolika na Kosovu, jer je bilo manjih migracija u Svajcarsku i SAD, ali mislim da je u pitanju ta cifra. Sto se tice nasilja i unistavanja svetinja, kako na Kosovu, tako na celom Balkanu, sveti otac i Sveta stolica vise puta su podizali glas osude i bola. Sve to se moze pronaci u knjizi "Sveta stolica i kriza na Kosovu", koju je objavio Oservatore Romano, i koja ce se uskoro pojaviti na srpskom. Ona sadrzi sve zvanicne dokumente Svete stolice, vezane za tragicne dogadjaje u toj regiji. Stotine pravoslavnih i katolickih crkava, kao i dzamija unisteno je, nazalost, tokom dugih balkanskih ratova. Papa je osudio ove strasne zlocine, ne praveci razliku medju bogomoljama, kao krsenje osnovnih ljudskih prava.

Za razliku od Hrvatske i Bosne i Hercegovine, gde su bogomolje rusene za vreme rata, pravoslavne svetinje na Kosovu i Metohiji srusene su i ruse se u miru i pod medjunarodnim protektoratom.

- Takvi akti u svojoj sustini predstavljaju nasilje. Sveti otac nije mogao prihvatiti nasilje, koje je ranjavalo srce gradjana i njihova najdublja i najintimnija osecanja. Zato je, ponavljam, vise puta dizao glas protiv svakog rusenja bilo cijih hramova.

Kako ce se reseti status apostolske administrature na Kosovu i da li ce Ustavna povelja i buducnost zajednice Srbije i Crne Gore uticati na organizaciju Rimokatolicke crkve?

- Na Kosovu postoji apostolski administrator, koji obavlja funkciju biskupa, ali nema puna biskupska ovlascenja. Princip Svete stolice je da ne menja status katolicke institucije na Kosovu dok medjunarodna zajednica ne donese konacno resenje. Kada je rec o Ustavnoj povelji, kao i o buducnoj zajednici Srbije i Crne Gore, katolicka crkva ne predvidja promene u svojoj organizaciji. Svi biskupi u Srbiji, Crnoj Gori i na Kosovu sacinjavaju Biskupsku konferenciju Jugoslavije koja se sastaje dva puta godisnje, i tako ce za sada ostati. Sveta stolica je uvek prihvatila ono sto narodi odluce demokratski, a ne ono sto im je nametnuto. Svetoj stolici je veoma stalo da dodje do pomirenja i sloge na Balkanu, jer jedino na taj nacin drugi narodi mogu da uživaju u kulturnim, moralnim i religioznim vrednostima naroda ovog prostora. Radi ostvarenja tog cilja u planu je organizovanje Biskupske konferencije na regionalnom nivou gde bi se susretali biskupi iz Slovenije, Hrvatske, Bosne, Makedonije i Jugoslavije.

Dolazak pape u Jugoslaviju

Delegacija SPC ide u Vatikan, posle koje se ocekuje dolazak nadbiskupa Turana u Beograd. Imajuci u vidu ovogodisnje posete i cinjenicu da papa iduce godine ponovo dolazi u Hrvatsku i Bosnu, da li to znaci da bi, ipak, mogao da poseti i nasu zemlju?

- Dolazak nadbiskupa Turana u Beograd i odlazak delegacije SPC u Rim nemaju nikakve veze. Poziv Svetom sinodu SPC da poseti Svetu stolicu uputio je kardinal Kasper u maju tokom posete Beogradu. Poziv nadbiskupu Zan Luj Turanu, sekretaru za odnose sa drzavama Papskog drzavnog sekretarijata, uputila je Savezna vlada preko novog ambasadora SRJ u Vatikanu, u junu, odmah po predaji akreditiva. Ove posete dogovorene su sa dve nezavisne institucije. Sto se tice eventualne papine posete Jugoslaviji, moram da ponovim da sveti otac ima zarku zelju da doprinese ucvrscenju mira, jedinstva, zajednistva na Balkanu. S tim ciljem on je vec posetio Sloveniju, Hrvatsku i Bosnu. Zato ce i iduce godine ponovo obici Hrvatsku i Bosnu. Normalno da bi bio presrecan ako bi mu mogucnosti dozvolile da dodje i u Jugoslaviju, s ciljem da doprinese razvoju ove napacene zemlje. Nadajmo se da ce se stvoriti klima potrebna da dodje do papine posete.

Posto mnogi misle da samo novinari pozivaju papu u Beograd, koliko su tacne price da su republika i savezna vlast vec zvanicno pozvale papu, i da ce se potruditi da se SPC bar izjasni da nema nista protiv njegove posete? - To pitanje treba da se uputi vlastima ove zemlje. O dolasku pape razgovarao sam samo sa bivsim predsednikom Milosevicem, kad sam mu predao akreditive, u septembru 2000. godine. On mi je tada rekao da je njegova zelja da ovde vidi papu i da je cak o tome pricao sa patrijarhom Pavlom, ali mi nije rekao detalje tog razgovora. Pre nekoliko godina u ime katolicke zajednice nadbiskup Perko je kao predsednik Biskupske konferencije Jugoslavije uputio zahtev Svetoj stolici da papa dodje i poseti Jugoslaviju. Taj poziv i dalje stoji i kada budu postojali uslovi, on ce biti uslisen. Kakav "diplo matski signal" ocekuje iz SPC?

- Sveta stolica nema problema sa modalitetima. Dovoljno je da se ostvari klima potrebna za papinu posetu.

NOVI NAPADI NA CRKVU SVIH SRBA SVETITELJA U DJURAKOVCU

Gracanica

22. decembar 2002.

Srpska pravoslavna Eparhija rasko-prizrenska dobila je potvrdu od zvanicnih predstavnika UNMNIK-a da su nepoznati napadaci u etnicki ociscenom mestu Djurakovac, nedaleko od Peci, ponovo napali crkvu Svih Srba Svetitelja koja je ozbiljno ostecena u teroristickom napadu 17. novembra ove godine. Prema podacima UNMIK policije 13. decembra

polomljena su stakla 5 prozora crkve. Napadaci su polomili reflektor i presekli bodljikavu zicu, verovatno u pokusaju da se približe crkvi i pocine vecu stetu. Tri dana kasnije, 16. decembra polupan je jos jedan prozor na crkvi. Eparhija napominje da istraga o napadu na crkve u Ljubovu i Djurakovcu u kome je prva crkva do temelja porusena, a crkva u Djurakovcu pretrpela znatnu stetu jos stoji u mestu. Kao i u slucaju preostalih 110 porusenih pravoslavnih svetinja policija UNMIK-a nije u stanju da otkrije pocinioce i privede ih zakonu. I pored svih zahteva da se sve ugrozene crkve obezbede stalnim kontrolnim punktovima KFOR-a, crkva u Djurakovcu kao i mnoge druge crkve su bez ikakve zastite i prepustene su na milost i nemilost albanskim ekstremistima. Postoji ozbiljna bojazan da ce ovakvo stanje jos vise ohrabriti napadace.

OTVORENO PISMO SRPSKOJ KULTURNOJ JAVNOSTI, PROTOSINDJEL SAVA IZ MANASTIRA VISOKI DECANI PONASANJE RIMOKATOLICKE CRKVE NA KOSOVU I METOHIJI U SUPROTNOSTI SA IZGRADNJOM NOVIH ODNOSA POVERENJA IZMEDJU SPC I VATIKANA

Vec tri godine rimokatolicka jerarhija na Kosovu i Metohiji vodi aktivnu kampanju istorijskog revizionizma i podrzava kvazi-istorijske teorije po kojima su srpski pravoslavni manastiri zapravo rimokatolicke crkve koje su okupirali Srbi Decani, 24. decembar 2002. god.

Uoci velikog hriscanskog praznika Bozica i najava o predstojećoj poseti visoke delegacije Svetog Arhijerejskog Sinoda SPC Rimu sasvim se legitimno postavlja pitanje kakav je stvarni odnos Rimokatolicke crkve prema stradanju pravoslavnih hriscana na Kosovu i Metohiji.

U pravi mah moze se odmah reci - veoma kontradiktoran. Dok je s jedne strane u italijanskoj javnosti sve vise clanaka u kojima se govori o varvarskom unistenju preko 100 pravoslavnih crkava na Kosovu i Metohiji nakon zavrsetka rata i dok italijanska vlada obecava pomoc u obnovi srpskih spomenika kulture na Kosovu i Metohiji, rimokatolicke strukture u Pokrajini ostaju na pozicijama veliko-albanskog istorijskog revizionizma i direktno ili indirektno podsticu teorije da su pravoslavni Srbi dosljaci na Kosovu i Metohiji i da su zapravo najznacajnije srpske crkve i manastiri rimokatolicki i albanski. Biskupska konferencija Jugoslavije i apstolski nuncio u Beogradu jos nikada nisu javno reagovali na ove tvrdnje, iako su njihovi predstavnici vise puta posecivali ove prostore i nema razloga za neverovanje da nisu obavesteni sta njihova braca po veri misle i govore i sta se uci po njihovim skolama.

Ova albanska teorija, mora se priznati, nije novijeg porekla i do sada se mogla naci u brojnim novijim "istorijskim" knjigama albanskih istoricara, posebno sa Kosova i Metohije. Medjutim, nakon zavrsetka rata i pocetka sistematskog unistenja srpskih pravoslavnih crkava i groblja na Kosovu i Metohiji veoma je zabrinjavajuca cinjenica da je ova teorija dobila legitimitet zvanicnog istorijskog ucenja koje se predaje i djacima u skolama. Ona isto tako postaje izgovor za nastavak kampanje unistavanja srpskih svetinja i proterivanje preostalih pravoslavnih Srba. Medjutim, ova teorija posebno dobija na znacaju zato sto je strateski cilj kosovskih Albanaca da se afirmisu pred svetom kao evropski narod hriscanske tradicije, iako su najvećim delom muslimani. Za Rimokatolicku crkvu na ovim prostorima to je jos jedna prilika da osnaze svoje pozicije i povecaju broj vernika. U ne tako davnom 19. veku rimokatolici su nudili manastiru Decani veliku finansijsku pomoc i zastitu Austrijske carevine samo ako pristanu da u molitve uključe ime Pape. Naravno, monasi nisu pristali i manastir je i dalje cuvao i sacuvao Sv. Kralj Stefan, a papino ime se nikada nije pominjalo.

Na cemu rimokatolicki ideolozi sa Kosova i Metohije zasnivaju svoje teorije? Pre svega na istorijski sasvim neutemeljenim cinjenicama po kojima albanski narod ima neprekinuti etnicki kontinuitet iz vremena Rimske imperije i balkanskih Ilira. Po toj logici, Albanci su najstariji hriscani Balkana i sve prve hriscanske crkve od Kopra do Elbasana morale su biti "albanske". Nema nikakve potrebe dokazivati da nijedan narod na Balkanu i celom svetu nema neprekinuti etnicki kontinuitet i da je cela teorija sa naucnog stanovista sasvim besmislena, posebno imajući u vidu da se Albanci kao poseban narod u sacuvanim istorijskim spomenicima spominju tek od 11. veka. Nakon brojnih seoba i mesanja naroda sasvim je irelevantno ko vuce od koga poreklo. Po ucenjima novih "istoricara" Srbi su kao Sloveni na prostore Kosova i Metohije pristigli kao dosljaci i naravno porusili ili posvojili sve "albanske" crkve koje su tamo zatekli. Rimokatolickoj crkvi, koja ima sediste u Prizrenu, posebno je za oko pripala katedralna pravoslavna crkva Bogorodice Ljeviske koja je sazidana jos u vizantijsko vreme i koju je temeljito obnovio srpski kralj Milutin pocetkom cetnaestog veka. Tu je takodje i Decanski manastir, koji je po zelji sv. Kralja Stefana Decanskog u 14. veku sagradio franjevac iz Kotora, majstor Vita sa lokalnim srpskim majstorima i klesarima. Cinjenica da je glavni arhitekta bio rimokatolik ne znaci i da je najveća zaduzbina pravoslavnog srpskog kralja bila rimokatolicka crkva. Medjutim, upravo taj argument za albanske istoricare ima naucnu snagu. Medju njima je najdalje otisao izvesni Muharem Carabregu koji tvrdi da ovaj manastir uopste nije ni podigao srpski kralj Stefan Uros III, cija je povelja do danas sacuvana na pergamentu, vec lokalno albansko pleme Gasi. Ne prodje ni dana da albanska deca u toku leta pored izvora kisele vode ne doviknu monasima: "Idite i ostavite nam nasu crkvu!"

Ove "teze i sinteze" savremenih albanskih istoricara mozda bi bile povod obicnoj sali ukoliko takve teorije ne bi bile koriscene u ovom politickom trenutku kao ideoloska osnova za organizovani progon i unistavanje srpske pravoslavne kulture i Crkve na Kosovu i Metohiji. Ovakve teorije koje uce albanska deca u skolama jos vise podsticu omladinu da skrnave groblja i bacaju kamenje na monahinje i monahe koji "valjda vec jednom treba da odu sa Kosova i Metohije i ostave albanske spomenike kulture njihovom pravom vlasniku". Na iternet prezentaciji "Albanian.com" crkva Bogorodica Ljeviska je vec ubelezena kao najstarija albanska crkva na ovim prostorima. Slicno se tvrdi i za "crkvu Ulpijanu" tj. manastir Gracanicu, koju je Sv. kralj Milutin navodno samo opravoslavio, a koja u stvari pripada albanskoj rimokatolickoj tradiciji. Ovakvim stavovima se pokusava minimizovati znacaj Kosova i Metohije za srpski narod i stvoriti osnova za izgradnju novog kulturnog i etnickog identiteta ove Pokrajine koja je vec skoro sasvim ociscena od Srba. Za

mnoge Albance je nezamislivo da Kosovo postane nezavisna drzava na cijoj teritoriji preko 90% najstarijih istorijskih spomenika i dalje pripada srpskom narodu i Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi. Da cela stvar nije toliko bezazlena, svedoci i situacija u obližnjoj Makedoniji gde su brojne srpske pravoslavne crkve i manastiri koje su podigli srpski srednjovekovni vladari i plemici preko noci postale zaduzbine "makedonskih kraljeva" i otudjene od Srpske Pravoslavne Crkve i njenog naroda.

Srpska kulturna javnost veoma je malo obavestena o ovim novim trendovima i cesto samouvereno oseca da joj ne pretila nikakva opasnost "jer svet valjda zna kome sta pripada". Nazalost, zivimo u vremenu u kome istorija sve vise prestaje da bude nauka, a postaje ideologija i orudje dnevne politike. Najbolji pokazatelj ovog trenda jeste vrtoglavi uspeh novog istoricara Balkana, Britanca Noela Makolma, koji je za par godina sastavio istoriju Bosne i Kosova u dve knjige i napravio ogroman uticaj na politicka zbivanja i shvatanja balkanskih problema. Njegovu knjigu "Kratka istorija Kosova", koja je vec postala "neosporni" autoritet o istoriji ovog dela Balkana, Albanci dele kao Bibliju svim medjunarodnim posetiocima. Sa istorijske tacke gledista knjiga je grub istorijski falsifikat koji ima za cilj da relativizuje sve "srpske mitove" od Kosovske bitke, u kojoj su Srbi navodno bili samo sporedni ucesnici, do Velike Seobe pod Carnojevicima koja se po Malkolmu zapravo nikada i nije dogodila. Iako je, na primer, ilirsko poreklo Albanaca predmet dugogodisnjih istorijskih akademskih diskusija, u najnovijem elektronskom izdanju Enciklopedije Britanike 2003 to je vec naucna cinjenica, a srpski uticaji u zemlji u kojoj je jos najmanje 40% (ako ne i vise) toponima slovenskog porekla svedeni su na kratko objasnjenje da je srpski car Dusan "zauzeo Albaniju u 14. veku i izvrsio strasan progon albanskog stanovnistva koje je velikim delom pobeglo u Grcku". Ovakva gruba simplifikacija istorije nazalost je moguca jer je to u skladu sa savremenim imidzom Srba koji su "uvek progonili druge i otimali tudje". Slicno je i sa knjigom "Izmedju srpskog i albanskog" koju je napisala Miranda Vickers, britanska istoricarka albanskog porekla, koja sasvim mimo govori o brojnim "katolickim crkvama koje su Srbi pretvorili u pravoslavne".

Rigidan stav rimokatolickih krugova na Kosovu i Metohiji i njihova podrška novim istorijskim i politickim teorijama sada je glavna prepreka za uspostavljanje normalne saradnje i dijaloga sa Pravoslavnom Crkvom. Nakon niza zajednickih sastanaka gotovo je izvesno da biskup Sopi nije u stanju da javno prizna pravo postojanja srpskim pravoslavnim crkvama i manastirima i javno se ogradi od teorije o "albanskim crkvama koje su okupirali Srbi". Zanimljivo je da to do sada nije ucinio nijedan drugi predstavnik rimokatolicke jerarhije van Pokrajine. Sopijev stav da su nakon rata, valjda s pravom, rusene samo tzv. "politicke crkve" postao je refren kojim albanski ekstremisti opravdavaju brojne napade i sknavljenja pravoslavnih svetinja. Medjutim, cinjenica je da su rusene crkve gradjene od 13. do 20. veka i jedino sto im je zajednicko jeste to sto su srpske i pravoslavne.

Završavajući ovo pisanje nekoliko dana pred pravoslavni praznik Rodzestva Hristovog, postavljam pitanje koliko ce se pored fizickog unistavanja preko 100 crkava i brojnih grobalja nastaviti ubijanje i falsifikovanje srpske istorije i time srpskom narodu oduzeti i ono mozda jedno preostalo istorijsko pravo na ovim prostorima. Takodje se otvara ozbiljno pitanje kakav je stvarni odnos Rimokatolicke crkve prema pitanju Srpske Pravoslavne Crkve na Kosovu i Metohiji u svetlu najnovijih "ilirskih i dukljanskih" teorija koje potkopavaju pravoslavni identitet naseg naroda i prostora na kojima je on ostavio svoje najlepse i najvrednije tvorevine.

Imajući u vidu dosadasnju kontroverznu ulogu Vatikana u srpsko-hrvatskim i srpsko-albanskim pitanjima razlozi za sumnju izgledaju sasvim opravdani.

Protosindjel Sava (Janjic)

Manastir Visoki Decani

PRILOZI TEKSTU:

1. Intervju biskupa Marka Sopiya Caritas- - Kosovo nije srpski Jerusalim. Crkve su postojale i pre dolaska Srba. Kao ilustraciju najnovijih teorija koje zastupa Rimokatolicka crkva na Kosovu i Meothiji, posebno biskup Marko Sopi i sveštenik Don San Zefi iz Prizrena moze da posluži intervju koji je na italijanskom jeziku biskup Sopi dao 2001 godine za posebno ilustrovano izdanje Caritas-a (prevod na srpski - decanski monasi), prilog u MS NjORD formatu. Intervju je objavljen u publikaciji: Guerre etniche: una fatalita? Un esempio - IL KOSOVO (Etnicki ratovi, fatalnost? Jedan primer - Kosovo), Enzo dalla Pellegrina, Caritas di Vincenca, 2001.

(Biskup Marko Sopi, ul. Leke Dugadjini 7, 38400 Prizren, tel. 029 41 175)

2. Izjava g. Ibrahima Rugove, 25. avgusta 1995 godine (Kosovski informativni centar) - Manastiri i crkve su bile prvobitno albanske.

<http://www.hri.org/nenjs/balkans/kosova/95-08-25.ksv.html>

"Kosovo je bilo naseljeno Albancima od drevnih vremena Kraljevine Dardanije koja je bila u sastavu Ilirske Kraljevine. Posle toga ono je postala rimska provincija. Za vreme vizantijskog perioda, srednjeg veka i tokom Otomanske imperije Kosovo je bilo samostalan entitet sa posebnim identitetom", rekao je predsednik Rugova u komentarisuci neke nove manipulacije istorijom i srpskim mitom o Kosovu. "Manastiri i crkve na Kosovu bile su prvobitno albanske i kasnije su ih oteli Srbi koji su unistili veliki broj albanskih katolickih crkava. Albanci su bili i ostali pripadnici i katolicke i pravoslavne vere. U Ulpijani (drevnom gradu pored Pristine) imamo prve mucenike hriscanstva", rekao je Dr. Rugova. On je upozorio da se sve manipulacije istorijskim i kulturnim spomenicima na Kosovu vrse zbog toga sto je ono veoma bogato u prirodnim resursima."

4. Miranda Vickers: Betneen Serb and Albanian: History of Kosovo (Miranda Vickers, Izmedju srpskog i albanskog) - Mnogo katolickih crkava i manastira je prosireno i pretvoreno u srpske.

[http://search.barnesandnoble.com/booksearch/isbnInquiry.asp?](http://search.barnesandnoble.com/booksearch/isbnInquiry.asp?sourceid=00003353610049981787&isbn=0231113838&displayonly=chapter)

[sourceid=00003353610049981787&isbn=0231113838&displayonly=chapter](http://search.barnesandnoble.com/booksearch/isbnInquiry.asp?sourceid=00003353610049981787&isbn=0231113838&displayonly=chapter)

"Od 12. veka katolicizam je poceo da prodiru kroz priobalna podrucja u unutrašnji deo severo-istocnih teritorija naseljenih Albancima, ali postoje drzava i vera bile sinonimne, Nemanjici su poceli da namecu pravoslavnu veru svojim

podcinjenim narodima. Mnogo katolickih crkava i manastira je prosireno i pretvoreno u srpske", (Poglavlje 1, Vladavina Nemanjica i dolazak Otomana), str. 1-6, Columbia University Press, Neny York, 1998.

5. www.albanian.com Bogorodica Ljeviska - "Rimokatolicka crkva koja je pretvorena u pravoslavnu"

<http://www.albanian.com/main/countries/kosova/prizren/indedz.html>

fotografija crkve Bogorodice Ljeviske sa tekstom na engleskom jeziku:

"Jedna od najstarijih sacuvanih gradjevina u Prizrenu je Shn't Maria Levishka (prikazana na slici). Prvobitno sagradjena kao rimokatolicka crkva i jedna je od glavnih katolickih crkava ovog regiona, Leviska je kasnije pretvorena u istocnu pravoslavnu crkvu."

Etnicki ratovi: fatalnost? Jedan primjer: Kosovo

Caritas Vicenza, 2001

Monsinor Marko Sopi, katolicki biskup prizrenski (str. 95-96)

§ Zacetak konflikta kako ga vidi velikodostojnik jedne od tri "religije" koje su za Zapad i same uzrok konflikta. Mi

"zapadnjaci" pripisujemo konfliktu verski karakter kao jedno od najjacih u "balkanskim desavanjima".

Ne moze se govoriti o verskom konfliktu, nego o politickom i etnickom. Nije to pitanje ovih dana, nego je staro vec skoro jedan vijek, nakon odlaska Turaka, a i ranije:1877, kada su Srbi zauzeli sjever Kosova, oblast Prokuplja i istjerali sve Albance. Srbi su se osjecali zasticeni od Rusa i od nekih zapadnih zemalja kao sto su Italija i Francuska. Njihovo episkopsko sjediste je iz Raske preneseno u Pec tek poslije Londonskog kongresa.

§ Za vrijeme konflikta sta je bilo najteze vama koji ste na poziciji jedne crkve? Sta je tokom konflikta najvise pomagalo ili otezavalo da se zivi kao vjernik?

Pravoslavne crkve koje su skorije gradjene, treba reci od 1989. godine, unistene su jer su predstavljale politicku moc Srba. Unistavanja su se desavala kao posljedica rusenja muslimanskih dzamija, cak i starih, kao sto je ona u Djakovici. Prije koflikta (16-19 mart 1999) odrzan je u Becu susret izmedju predstavnika triju vjerskih zajednica. Ja sam se vratio na vrijeme, prije bombardovanja. Bio je to dar Duha Svetoga da se bude ovdje i On nam je pomogao da postupamo na najbolji nacin. Svima sam sugerisao, svestenicima i monahinjama, da ostanu na svojim mjestima, barem dok nema direktne smrtne opasnosti. Svi osim jednoga su ostali.

Prvih sedam dana mogli smo komunicirati. Bio sam u velikoj nedoumici kada bi me pitali sta treba da rade. Nije bilo lako odgovoriti da se ostane. Bojao sam se za monahinje (njih sedamdesetak, sve ispod cetrdeset godina). Kada bi dolazile u crkvu bilo me je strah da kazem: Idite u miru!. Naredio sam da se vrata ostavljaju otvorena da bi se moglo pobjeci u slucaju bombardovanja. Bilo je tesko savjetovati ljudima "otici ili ostati?". I njima bih govorio ono sto sam govorio svestenicima i monahinjama. I svi su ostali. S druge strane, svi misle da katolici znaju sve jer iza ledja imaju Papu, koji sve zna unaprijed.

Mnogo smo pomagali i muslimane, narocito one koji su izbjegli, i skrivali smo ih iako u strepnji da su mogli biti iz OVK. Odrzala nas je vjera: Svi smo u Bozjim rukama. Nismo se interesovali za politiku. Pomagali smo koliko smo mogli. Posjecivao sam narod, narocito najsiromasnije i to je bilo nase svjedocenje. Kontakt sa narodom je veoma vazan. Bilo je veoma tesko pokazivati se smiren i siguran, kada sam cak i ja bio u nemiru.

§ Sta je u ovom trenutku stav religije (sada kada svako ima svoje mrtve da ih osvecuje) o povratku u normalnost? I sta je to "normalno" na Balkanu?

Nekada su odnosi bili formalni. Nakon rata, u Pristini smo se zagrlili sa Redzepom Bojom, starjesinom muslimanske zajednice Kosova. Novinari su nas zamolili da to ponovo uradimo.

Pravoslavna Crkva se sa nama prije rata nije nikada susretala, ali sada stalno dolaze na nase sastanke i uvijek su prisutni. Najprije smo se susreli u Amanu, zatim u Sarajevu, potom u Becu, i najskorije u Njujorku. Pravoslavna Crkva vidi Katolicku kao "jaku" zbog Pape . Zapad grijesi kada kaze da su Srbi protjerani. Nije to istina, sami su pobjegli jer ih je bilo strah, i to prije nego sto su se vratili Albanci. Njihovo postupanje u ovih deset godina ih je natjeralo da odu u strahu.

§ Kosovo, "srpski Jerusalim" je i mjesto zivljenja Albanaca. Da li ce i ono imati sudbinu Jerusalima, tj. stalnog sukoba, makar i u ime Bozje?

Ne moze se reci da je Kosovo srpski Jerusalim. Poredjenje nije na mjestu. U (Kosovskoj) bici 1389 vodje su bile iz Srbije, a ne odavde. Crkve koje vidimo na karti postojale su i prije dolaska Srba, one su hriscanske , a mnoge su cinjenice izvorni lazni istoricari.

§ Sta danas znaci biti katolik na Kosovu?

Ponosni smo sto smo katolici. Mi (Albanci) smo medju prvim narodima primili hriscanstvo u prvom vijeku. Ponosni smo sto smo sacuvali nasu etnicku pripadnost i nasu vjeru. Ispovijedanje katolicke vjere nisu smatrale za opasnost cak ni srpske vlasti. Uprkos pet vijekova islama jos smo ovdje. Ovo je ziva crkva. Kao nikada do sad smo crkva koja se preporadja. Ovo ponovno otkrivanje vrijednosti dubine nase vjere zaista nam uliva nadu da u bliskoj buducnosti moze da se zapocne novi odnos sa svima narodima Kosova, cak i sa Srbima, saradnja i prijateljstvo, ostavljajuci na stranu osjecanja, mrznju i osvetu, prepustajuci sve Pravdi Jedinog Boga, tj. Njegovom Milosrdju.

Crkve su posjecene i ljudi primaju svete tajne, mladi su vezani za crkvu, organizovani smo. Imamo i priziva, i muskog i zenskog. Na Kosovu ima oko 60 000 katolika, ali od tog broja oko 40 000 je u inostranstvu. Nadamo se da ce da se vrata. Imamo dvanaest osoba na nizoj bogosloviji i sesnaest na teologiji. Ima dosta priziva i u zenskom monastvu i to cini nasu crkvu zivom.

§ Mi, kao Caritas iz Veneta imacemo veliku izlozbu u nasim gradovima. Sta osjecate da treba da se kaze italijanskoj javnosti?

Mi danas ovisimo o Italijanima. Imamo potrebu za izgradnjom crkava (Caritas nas ne cuje i razumijemo zbog cega) ali ovdje je potreba za svim kao sto su fudbalska igralista, skole, predavaci... Mi nemamo iskustva i u tome nam vi trebate

pokazati "kako". Sve treba da se uradi dostojanstveno.

Sef delegacije Saveta bezbednosti UN Ole Peter Kolbi o nestabilnoj situaciji na Kosovu

PRIMETAN NAPREDAK U RAZVOJU MULTIETNICKIH INSTITUCIJA

Njujork - Sef delegacije Saveta bezbednosti UN koja je nedavno posetila SR Jugoslaviju, norveski ambasador Ole Peter Kolbi, ocenio je juce da je situacija na Kosovu i Metohiji i dalje nestabilna i da je postignuti progres ostvaren pre svega zahvaljujuci medjunarodnoj zajednici, a ne lokalnim vlastima koje moraju da ucine mnogo vise za razvoj svoga podrucja.

Po povratku iz cetvorodnevne posete Pristini,

Mitrovici i Beogradu, Kolbi je izvestio Savet bezbednosti da na Kosovu postoji primetan napredak u razvoju demokratskih i multietnickih institucija, poboljsanja bezbednosti i vladavine zakona, kao i povratka etnickih manjina u njihove zajednice.

On je, medjutim, istakao da je lokalno angazovanje u ovim naporima "manje nego sto bi se to ocekivalo". **(Tanjug)**

Resavanje konacnog statusa Kosova i Metohije

OSAM USLOVA

Pristina, 22. decembra **(Beta)**

Pre no sto rasprava o konacnom statusu Kosova dodje na red, u Pokrajini je potrebno ostvariti standarde koji se ticu slobode kretanja, zastite imovine, povratka raseljenih lica, uspostavljanja dijaloga izmedju Pristine i Beograda..., navodi se u jednom od poslednjih brojeva UNMIK-ovih biltena stampanih u Pristini.

Objavljujuci uslove za pocetak dijaloga, specijalni izaslanik UN na Kosovu Mihael Stajner je naveo da je na prvom mestu uspostavljanje demokratskih institucija, pod kojima podrazumeva i prikupljanje prihoda i efikasno pružanje javnih usluga.

U sklopu prvog standarda precizira se politicko ucesce manjina i njihov pristup javnim sluzbama, zatim vodeca uloga privremenih institucija samouprave u vodjenju politike i znacajno ucesce civilnih sluzbenika - pripadnika manjinskih zajednica u vladi. Predvidjeno je postojanje odgovornih i profesionalnih medija.

Vladavina prava, razbijanje mreze organizovanog kriminala, osujecivanje nasilja ekstremista, nepristrasnost sudija i Kosovske policijske sluzbe su prioriteti trece grupe standarda koje Kosovo treba da dostigne.

U cetvrtoj grupi uslova naglasena je sloboda kretanja. U njoj je precizirano postojanje "neogranicenog kretanja manjina bez oslanjanja na vojsku ili policiju".

"Pripadnici svih zajednica moraju imati mogucnost da se slobodno krecu sirom Kosova, ukljucujuci i centre gradova, kao i da govore svojim jezikom", navodi se u cetvrtoj grupi standarda i ukazuje da je pravo svih stanovnika Kosova na ostanak, imovinu, povratak, stvaranje uslova za siguran i odrziv povratak i reintegraciju, cak i u urbane sredine sa adekvatnom dodelom sredstava iz pokrajinskog budzeta.

U oblasti ekonomije, kao petom standardu, zahteva se "stabilna institucionalna i pravna osnova za trzisnu ekonomiju, izbalansiran budzet i privatizacija imovine u drustvenom vlasnistvu.

U sestom standardu trazi se "znacajan progres u ponovnom dobijanju vlasnistva nad imovinom, sprovođenje sudskih resenja Direkcije za imovinska i stambena pitanja, pomoc pri izbacivanju".

Sedmi standard i uslov jesu "dijalog i normalizovanje odnosa sa Beogradom", kao i sa susednim oblastima. Istice se reciprocitet poseta zvanicnika iz Pristine Beogradu i predstavnika Beograda u Pristini.

Kao poseban uslov navodi se smanjenje kontingenta Kosovskog zastitnog korpusa na broj "srazmeran njegovom mandatu", sa ucescem manjina, proporcionalno njihovoj strukturi na Kosovu, sto je poslednji od preciziranih standarda koje je UNMIK sire obelodanio.

Do vremena kada bude pocela rasprava o definitivnom statusu Kosova, sef UNMIK-a Mihael Stajner, uz navedene, kao opsti standard istice "potpunu uskladjenost sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti", multietnicku toleranciju i bezbednost.

Pismo Vetona Suroia Mihaelu Stajneru

ZAMKA ZA BUDUCNOST KOSOVA

Pristina - Albanski publicista Veton Suroi preneo je sefu Unmika Mihaelu Stajneru strahovanje da njegovih osam standarda, cije ispunjenje treba da bude preduslov za definisanje konacnog statusa, predstavljaju zamku za buducnost Kosova. U pismu upucenom Stajneru, vlasnik albanskog dnevnika u Pristini Koha ditore kaze da Unmikovi standardi u koliko se ostvare, mogu da odvedu Kosovo na razlicite puteve, bez jasnog definisanja koliko se ti standardi ticu resavanja aktuelne svakodnevice. Ti standardi, kaze Suroi, imaju sumnjiv kontekst i mogu, objektivno, da izoluju Kosovo od opstih tokova regiona u povezivanju sa EU i drugim aktuelnim integracijama. On je rekao da ce nakon Stajnera na mesto specijalnog predstavnika generalnog sekretara Ujedinjenih nacija na Kosovo doci neko drugi, koji ce uvesti svoje standarde.

Stoga Suroi kaze da ce ukoliko se nastavi ovakvo stanje, "Kosovo ne samo sto ce biti nesposobno da se ukljuci u korak sa evropskim integracijama, vec ce biti nesposobno da vlada sobom". **(Beta)**

IZ DIREKCIJE ZA STAMBENO-IMOVINSKA PITANJA KOOVA I METOHIJE

RESENO DESET Odsto OD PREKO 23.000 ZAHTEVA

Pristina, 20. decembra **(Beta)**

Izvrсни direktor direkcije za stambeno-imovinska pitanja (HPD) Martin Drejk izjavio je da je do 1. decembra u ovu nevladinu organizaciju zaduzenu za povracaj imovine stiglo 23.600 zahteva.

Drejk je agenciji Beta rekao da je do sada reseno deset odsto zahteva i dodao da je rok za prijem zahteva proizveden do 1. juna 2003.

Zahtevi se, kao i do sada, mogu podnositi u svim kancelarijama HPD-a, kako na Kosovu, tako i u centralnoj Srbiji i Crnoj Gori.

Na pitanje zasto se zahtevi za povracaj okupirane imovine sporo resavaju, Drejk je odgovorio da se HPD u 2002. godini usredsredila na prikupljanje zahteva i da je zato reseno samo deset odsto.

Naredne godine, rekao je on, u fokusu HPD-a bice resavanje zahteva.

Direkcija je preduzela mere da bi u 2003. godini broj resenih zahteva bio veci, rekao je Drejk.

Izvrni direktor HPD-a je rekao da razume ljutnju vlasnika kuca i stanova zbog odugovlacenja slucajeva u kojima oni poseduju urednu dokumentaciju o vlasnistvu, a okupatori imovine nemaju nikakve papire.

"Nasi pravnici proveravaju sve zahteve i pripremaju ih za komisiju za stambene i imovinske zahteve koja donosi konacne odluke. Za sve to je potrebno vreme, ali preduzeli smo mere i radimo na ubrzavanju obrade pristiglih zahteva", tvrdi Martin Drejk.

Odluka Skupstine Kosova i Metohije

REDUKCIJE STRUJE 24 SATA

Kosovska Mitrovica, 20. decembra

Poslanici Skupstine Kosova i Metohije na jucerasnjem zasedanju, na kojem nisu ucestvovali srpski parlamentarci koalicije Povratak, doneli su odluku o dvanaestocasovnoj redukciji struje na celoj teritoriji juzne srpske pokrajine.

Na Kosovu i Metohiji, inace, vec vise od mesec dana traju redukcije, odnosno selektivna iskljucivanja sa elektricne mreze. Ali, bez obzira na odluku koja zvanicno glasi "tri casa sa i tri bez struje", desava se da pojedini delovi Kosmeta i po vise dana budu u mraku.

Sto se tice severa Kosova, tu je nesto povoljnija situacija, pogotovo u opstinama Zubin Potok i Zvecan i varosici Lesak. Opstina Zubin Potok se direktno snabdeva strujom iz HE "Gazivode", koja je na njenoj teritoriji, dok se varosica Lesak napaja strujom iz Raske, odnosno iz elektrane "Ras". Inace, mestani ove opstine su i jedine redovne platise potrosene elektricne energije na celom Kosovu i Metohiji. Stanovnici opstine Zvecan takodje nemaju problema sa strujom koju dobijaju iz energetskog postrojenja Kombinata "Trepca".

Zoran Dragovic, direktor dela Javnog preduzeca "Elektrokosmet" za severni deo Kosovske Mitrovice, naglasio je da je Kosmetu dnevno potrebno 800 megavata elektricne energije. Medjutim, kosovske elektrane u Obilicu proizvode svega 300 megavata, sto nije dovoljno. Dragovic kaze da deo struje Kosmet dobija iz HE "Gazivode", dok se jedan deo uvozi iz Bugarske.

- Samo jedan blok u Kosovu B u Obilicu je nedavno osposobljen i pusten u rad. Zbog tehnickih nedostataka, stare opreme i cestih kvarova blok svakodnevno ispada iz sistema - kaze Dragovic i dodaje da se u dogledno vreme ne nazire resenje ovog problema. Ukoliko dodje do pogorsanja vremenskih prilika, upozorava, moze da se dogodi da redukcije struje budu i duze od 12 casova.

Takodje, jedan od problema predstavlja i nekontrolisana potrosnja elektricne energije (s obzirom na to da se ne placa), sto dovodi do svakodnevni havarija - na kablovima, osiguracima, glavnim prekidacima, a dolazi cak i do pozara u trafo-stanicama, zbog cega pojedini regioni ostaju bez struje i po vise dana. Samo juce, za nepuna dva sata, u severnom delu Kosovske Mitrovice izbili su pozari u tri trafo-stanice, pa su i vatrogasci morali da intervenisu.

Iz Elektrodistribucije severnog Kosova apeluju na gradjane da racionalnije trose elektricnu energiju, jer iako su radnici ovog preduzeca mobilni 24 sata ipak, po recima Dragovica, ne mogu da otklone sve kvarove.

Zbog ovakve situacije, cena ogrevnog drveta je "porasla", pa tako trenutno kubni metar u Kosovskoj Mitrovici staje 50 evra, u Pristini 60, dok gradjani Djakovice kubni metar ogrevnog drveta placaju cak 100 evra.

Ne radi Mobtel mreza 063

S prekidom dotoka elektricne energije odmah prestaje s radom i mreza mobilne telefonije za korisnike 063. S obzirom na to da se desava da gradjani Kosovske Mitrovice i po vise od 10 casova nemaju pristupa Mobtelovoj mrezi, prebacuju se na mrezu Telekoma 064. Medjutim, problem je u tome sto njihov signal pokriva samo uzi deo grada Kosovske Mitrovice.

B. Radomirovic

Manastir Devic vec petu godinu zivi u potpunom albanskom okruzenju

Cekajuci milostivog Samarjanina

Devic, 18.12. - Manastir Devic nalazi se pet kilometara juzno od Srbice, u srcu drenickog kraja i jedina je sacuvana srpska tacka u najljucem sredistu sada, kako se zvanicno trdi, razoruzane OVK. I spolja i iznutra manastir cuvaju francusku vojnicu iz sastava Kfora, koji monahinjama i gostima dozvoljavaju da se bez pratnje udalje samo za nekoliko desetina stepenika do izvora svetog Joanikija Devickog. Na praznik ovog svetitelja, u nedelju, 15. decembra, u manastiru se okupilo u poslednjih pet godina nezampaceno mnogo sveta, kaze igumanija devicka Anastasija (Biljic), koja podseca da je na taj dan 1997. godine ovde sve i zapocelo, kada se prvi put oglasila OVK.

Problema sa komsijama Albancima bilo je i pre toga. Igumanija Anastasija koja je u Devic dosla sa 13 godina 1968, kaze da je posle duhovnih dozivljaja, njena prva upecatljiva uspomena u manastiru bilo "jurisanje Siptara na desetak nezasticenih sestara". Problemi su se iz godine u godinu povecavali, ali manastir nikada nije imao posebnu zastitu.

Policija je do povlacenja 1999. godine samo obilazila Devic, i to jedan put nedeljno. Sestre su pazljivo cuvale veliku arhivu punu zalbi tadasnjoj mesovitoj policiji povodom raznih incidenata, ali su Albanci prikrom upada 1999. godine, spalili

skoro sva dokumenta.

- Od kraja 1997. godine do dolaska Kfora dozivele smo mnoge neprilike. Vise puta su pucali na nas, presretali nas, pretili nam, ali do dolaska Kfora nisu ulazili u manastir. Upali su samo nekoliko sati po povlacenju vojske i policije. Tesko je pricati o tome. Bilo je dosta psihickog maltretiranja. Pretili su nam oruzjem, ali su netacne price da je jedna od sestara silovana. Povukli su se kad su stigli vojnici francuskog Kfora koji nas i sad cuvaju. U blizoj okolini nema ni jednog Srbina. Telefonska linija ne radi. Koliko je u ovakvim uslovima moguće, Francuzi nam daju pratnju da izlazimo iz manastira kada je potrebno. Dosta su korektini, ali to nije isto kao sloboda - kaze mati Anastasija.

U manastiru zivi devet monahinja i dve iskusenice. Prema igumanijim recima, najmladja monahinja Jefimija dosla je uoci pocetka sukoba. "Odmah potom usledilo je okruzenje i tezak zivot u manastiru. Ona se zamonasila 1999. godine. Posle svega sto smo prezivele i pretrpele, to je bio lep dogadjaj, vazan za buducnost manastira, jer svedoci da ce ovde ubuduće biti monaskih zaveta", nada se mati Anastasija.

Od dolaska Misije UN, manastirske slave su gotovo jedini oblik drustvenog zivota Srba u Metohiji, tako da se ove godine za svetog Joanikija Devickog, u Devicu okupilo vise stotina ljudi iz svih krajeva juzne srpske pokrajine, kao i onih koji silom prilika poslednje tri i po godine zive rasuti sirom Crne Gore i ostatka Srbije. Vecinom su dosli, do pre nekoliko meseci gotovo nezamislivo, svojim vozilima, sa ili bez pratnje Kfora i Unmik policije, sto je vise posledica trenda demonstriranja povećane bezbednosti kojom se medjunarodna uprava hvali pred svetom, nego sto je to stvarno stanje na terenu.

Unmikovi policajci pokazuju vecu uznemirenost od onih koje prate. Preko motorole dramaticnim glasom neprekino opominju bukvalno na sve sto se nalazi na putu i duz njega. Na izlazu iz juzne Mitrovice put je i za kosovske prilike neshvatljivo los, pa je za razdaljinu koja se boljim kolima u normalnim uslovima prelazi za desetak minuta, potreban nepun sat, jer pratnja ne zeli da reskira ni zaobilazenje konjske zaprege.

Kroz Srbicu, koja je sada cisto albanska i ima novo ime Skenderaj, kao i oko nje na svim putevima putokazi vode do Memorijalnog centra Adema Jasarija. Kroz Lause, u kojima su se pre NATO bombardovanja Jugoslavije vodile najzesce borbe izmedju srpske policije i OVK, vozi se na gas, dok pre ulaz u Devic svi prolaze kroz strogu francusku kontrolu. Uprskos rizicnom putovanju, problemima koja je imala grupa Mitrovčana sa autobusom, a nekoliko gostiju sa automobilskim gumama u Srbici ("Sreca da je ovako hladno, pa na ulici nije bilo nikog da pridje da nam pomogne", kometarisali su kasnije u Devicu), manastirska crkva u nedelju ujutru bila je pretesna za sve koji su dosli da se poklone svetom Joanikiju. Praznicnu liturgiju sluzio je episkop rasko-prizrenski Artemije (Radosavljevic) sa monastvom i svestenstvom ove Eparhije, a u goste su stigle i monahinje iz manastira Niksicke Zupe.

- Nas narod danas lici na onog coveka iz Jevandjelja, koji pade medju razbojnik, a oni ga isprebijase i polumrtva ostavise na putu. To je ona divna i potresna prica o milostivom Samarjaninu koji se smilovao na tog nesrecnika, previo mu rane, pobrinuo se za njega i smestio ga u gostionicu da se leci i izleci. Ne znamo koliko je dugo taj povredjeni covek lezao na putu polumrtav, izubijan od razbojnika, ali znamo koliko nas narod lezi isto tako izubijan od raznih neprijatelja, koji su nas kaznjavali i jos uvek kaznjavaju. Nas narod jos ceka svog milostivog Samarjanina, koji ce se i na nas smilovati, pristupiti nam i izvidati nase preduboke i preteske rane - rekao je vladika Artemije u praznicnoj besedi. Izmedju bogosluzenja, rezanja slavskog kolaca i slavske trpeze, ljudi nisu stizali da se ispricaju. Najvise ih je bilo iz severne Mitrovice, Zvecana, Leposavica, ali i iz Gnjilana, Osojana, Beograda, Nisa, Kraljeva... Iz juzne Mitrovice u kojoj su ostali samo stanari pravoslavne crkve Svetog Save, dosle su svestenikova zena i cerka Snezana. Mitrovčani su uglavnom utuceni zbog Unmikovog preuzimanja opstine u srpskom delu grada. Kazu da nemaju mnogo poverenja u poteze Beograda, ali i da bez nasih vlasti nemaju kud. Za prognane jedina tema je povratak.

Vukoje Markovic je iz sela Nakla, sest kilometara udaljenog od Peci. Objasnjava da je svih vise od 45 srpskih domacinstava napustilo ovo selo u junu 1999. godine. On sa porodicom sada zivi u Kraljevu i ceka dan kada ce da se vrati u rodno mesto. "U Kraljevu smo kupili kucicu kao nuzni smestaj. U njoj zivi nas jedanestoro: tri sina, tri snaje, troje unucica, zena i ja. Jedina zelja cele moje porodice je da se vratimo. Da mi neko kaze sta bi najvise zeleo na svetu, rekao bih mu da se opet vratim na ono isto mesto. Sa komsijama Albancima nikada nismo imali problema. Bilo je sve kako treba. Mi smo odlazili na njihove svetkovine, oni na nase", prica Vukoje Markovic.

Za ove tri i po godine vise od 20 puta obilazio je Naklo, koje je poslednji napustio. Prvi put kad se vratio Albanci su ga docekali i pitali ga da ostane. "Rekli su mi: "Ti Vukoje da ostanes ovde sa nama, a i drugi bi trebalo da ostanu. Nisi se ni u cemu ogresio. Gde god mi zivimo, i ti ces sa nama da budes, jer zaista nemas zasto da strahuješ". Medjutim, zbog pritiska dece, nistas ostao. Drugi put niko me nije docekao. Od moje kuce u selu nista nije ostalo. Komsije su mi rekly da to nisu oni uradili, nego da su Drenicani popalili, oplackali i odneli sve", kaze Markovic.

On ima posebnu vezu sa manastirom Devic. Kao dete tri godine bolovao je od epilepsije. Majka ga je donela do Devica i tu ostavila preko noci kod svetinje. Ozdravio je i od tada ne zaboravlja svetog Joanikija. Na slavu u Devic, dosao je sa Rankom Negojevicem iz Nakla, predsednikom Udruzenja peckog okruga, koji takodje zivi u Kraljevu, a za manastir je doneo prilog.

Savo Bakic iz Peci zali se na teske uslove prognanickog zivota u Kraljevu. U njegovoj porodici niko ne radi. Zive pod kiriju. Jedinu pomoc primaju od Crvenog krsta. "Od moje kuce nista nije ostalo. Opljackana je, zapaljena, pa srusena. Nema ni temelja, ali bih se drage volje sa porodicom sutra vratio u Pec, kod nase Pecke Patrijrsije", kaze Bakic.

Milijanku Gojkovicu iz Belog Polja kod Peci u ratovima na prostoru bivse Jugoslavije stradao je rodjeni brat u Sarajevu, dvojica brace od striceva ubijena su u Peci, kao i sestra od tetke Marica Miric, koja je sahranjena u Peckoj Patrijrsiji. Prica da je obisao groblje u rodnom Belom Polju, koje je poruseno i puno stoke. "Unmik me je ubacio u kola. Nisu dozvolili cerki i meni da snimamo. Videli smo da nam je dom porusen i pretvoren u deponiju, ali se molimo da se vratimo na svoje ognjiste. Stanujemo u Kraljevu, placamo kiriju, na sundjerima spavamo. Mislim da bi se 90 odsto mestana vratilo. Price da je pola Belog Polja prodato nisu tacne, samo je cetvoro Srba prodalo imanja duz puta Pec - Djakovica.

Nameravamo da sami da pravimo spiskove za povratak. Od vlasti smo digli ruke, samo se u Boga uzdamo", kaže Milijanko Gojkovic.

Razaranja i obnavljanja

Manastir Devic (15. vek) sagradjen je na mestu suplje bukve u kojoj podvizivao veliki isihasta sveti Joanikuje Devicki. On se smatra i prvim kitorom crkve posvecene Vavedenju Presvete Bogorodice. Hram je obnovio i ostale manastirske gradjevine sagradio despot Djuradj Brankovic u spomen ozdravljenja svoje cerke. U tursko vreme, ali i tokom ratova u 20. veku manastir je vise puta rusen i paljen. Posle Drugog svetskog rata, potpuno razoren Devic, poceo je da se obnavlja 1947. godine zahvaljujuci trudu tadašnje igumanije Paraskeve i njenog sestrinstva. U manasturu se cuvaju mosti svetog Joanikija Devickog, koji je u narodu poznat kao veliki cudotvorac i iscelitelj. U albanskom upadu 1999. godine Devic je opljackan, mermerna ploca kivota svetog Joanikija oskrnavljena je i izlomljena, na ikonama su urezane oznake "UCK"., ali su monahinje ubrzo dovele kivot i crkvu u red.

Jelena Tasic, DANAS, 20.12.2002.

Zivot Srba u Gnjilanu

IZMEDJU CRKVE I SOKACETA

Dok je u porti gnjilanske crkve istovarana pomoc u namirnicama, koju je u Cacku sakupila i ovamo poslala hriscanska zajednica, tu smo zatekli sredovecnog starosedeooca Ziku Zivica (51). Kae da je do dolaska Kfora bio komercijalni direktor u trgovinskom preduzeću "16. novembar", ovde u Gnjilanu, i znajuci sta se sve zbilo u njegovom rodnom mestu ne bi bilo uputno pitati ga gde je sad zaposlen, vec malo drugacije:

Na pitanje: "Sta sad radite", on odgovara: "Nista". A sledece: "Od cega zivite?", jednostavno kae: "Ni od cega".

Nesto kasnije drugi Gnjilanac pomogao je dvojici Cacana da izadju iz srpske "zone" i prosetaju malo gradom, medju Albancima. Dogovorili smo se da ne pricamo glasno, da ne bismo privukli panju onih koji su ovde vecina. I, tako smo stigli do zgrade pozorista, gde smo vec postali "sumnjivi", a zdrava pamet nam je nalozila da se odmah vratimo u portu. Jer, jedan od nas imao je kapu sa cirilicnim natpisom: "FK Polet-Ljubic".

Zahvalnost Koordinacionom centru

- Juna 1999. godine u gradu je bilo 17.000 Srba. Za nepunih godinu dana bukvalno su nestali, pa nas ovde trenutno ima samo dve stotine. Nas zivot se odvija oko porte, gde su i ambulanta i skola "Vuk Karadzic" sa 25 djaka, od prvog do osmog razreda - prica nam Slobodan Stevanovic (56), advokat u Gnjilanu i jedan od celnih ljudi Mesnog odbora srpske zajednice.

Srbi su, tako, postali najmanja etnicka grupa u gradu gde su bili vecinsko stanovnistvo od pre tri i po godine. Danas ovde nije nista ugodnije gnjilanskim Romima, jedino sto ih je vise nego Srba.

- Sa Romima se dobro slazemo, i njih racunamo kao pridruzene clanove nase zajednice. U Gnjilanu ih ima oko 400, drze i posebnu skolu za svoju decu, koja se druze sa nasom - veli Stevanovic.

Vecina srpskih kuca je u Ulici Stojadina Trajica, ali se drustveni zivot odvija oko porte hrama Svetog Nikole. Desni stub kapije naslanja se na ugao porodice kuce Vladimira i Zvonka Arsica, i donedavno je bila prazna. Naculo se da ce tu gradjevinu, koju od ulaza u crkvu, deli tek dvadesetak koraka, da kupe Albanci, ali je brzi bio Koordinacioni centar za Kosmet.

- Vlasnici su otisli u Krusevac, i svaka cast Koordinacionom centru za ovakav potez. Centar je za tu zgradu odvojio 95.000 maraka. Tu cemo da napravimo prodavnicu i srpski klub, da ne budemo u kucnom pritvoru po citav dan - kaze advokat Stevanovic.

Tesko do hrane

Treci vazan deo srpske "zone" u Gnjilanu je jedno sokace, pretvoreno u pijacu. To je nevelik prolaz od dvadesetak metara, na cijem su kraju pomenuta kuca i kapija kroz koju se stupa u portu. Pijaca se sastoji od malog rostilja za pljeskavice, cetiri tezge sa povrcem i vocem, i jos jedna na kojoj je roba sa buvlje trnice.

Iza ove poslednje stoji Branislav Jovanovic (40), seljak iz oblinjeg Stanisora, nudeci za dinare kondure, carape i jos stosta od kucevnih potreba. Do njega, povrce prodaje stari Gnjilanac Velibor

Zivkovic (77). Veli da kupus i sargarepa nisu njegovi, vec da to sto on stoji iza tezge jeste njemu "tezga", da bi zaradio nesto za sebe i babu koja je ostala kuci, u Ulici Stojadina Trajica.

Ovde stariji od 65 godina, imaju penziju od Unmika, po 28 evra mesечно. Ostali zive od humanitarne pomoci Crvenog krsta. Zive i muce se.

- Tesko se dolazi do hrane - zamisljeno veli Gnjilanac Slobodan Maksimovic (48), nekadasnji magacioner u "16. novembru". Njegov sused, sitniji covek Vlasta Djordjevic (55), do proleca 1999. godine radio je kao sef u Duvanskoj industriji u Gnjilanu, a sad se bori za opstanak. Kaze:

- U dvoristu nas je devetoro, tu su mi i otac, majka, braca Milos i Novak, a najveći problem je da dodjemo do hrane. Ponekad radim moleraj, krpe, i ako dobijem 150 dinara za dan, dobro sam.

Iako se svuda oko njih posluje i evrima, oni stalno pominju dinar i bori se za dinar, pa ce se za ovu malu srpsku zajednicu u Gnjilanu, Srbija zauvek da ostane otadzbina.

Gvozden Otasevic

Na Kosovu, ni trecu godinu pod zastitom Ujedinjenih nacija, kaludjeri i kaludjerice ne smeju nikuda bez pratnje

DECANI ZAUVEK META

Pravoslavni hriscani na Kosovu spremaju se da proslave treci Bozic od kako su Ujedinjene nacije preuzele upravljanje ovom juznom pokrajinom.

Mnogo se toga promenilo od kako je NATO bombardovanjem zaustavio srpsku represiju nad albanskom vecinom na Kosovu - pod vlascu bivseg jugoslovenskog lidera Slobodana Milosevica.

Ujedinjene nacije kazu da su se napadi etnickih Albanaca na Srbe drasticno smanjili, ali ono malo Srba koji su tamo ostali zivi u strahu da su i dalje mete. To se verovatno najvise odnosi na kaludjere i kaludjerice u ovoj pokrajini.

Bilo je sest izjutra, kad sam se sreo sa sestrama u Peci.

Oruzana pratnja

Temperatura je blizu nule, a kaludjerice polaze u crkvu - uz oruzanu pratnju. Sestra Anastasija kaze:

- Bez vojnika, manastiri bi bili izolovani.

Devet sestara i sedam vojnika medjunarodnih mirovnih trupa ide u konvoju vojnih vozila koja voze vojnici NATO-a.

Kaludjeri i kaludjerice kazu da je to za njih jedini siguran nacin da putuju po provinciji. Vecina drugih Srba slaze se da za njih nije bezbedno da sami putuju po pokrajini.

Sat i po kasnije stizemo do kontrolnog punkta. Na Kosovu i kaludjerice moraju da se proveravaju. Sestra Anastasija vrlo dobro zna koliko je za njih vazno obezbedjenje:

- Mi se krecemo samo uz njihovu pomoc. Inace, bile bismo potpuno izolovane. I ne samo mi, nego i svi drugi manastiri na Kosovu. Mi smo kao pod opsadom. Bile bismo kao u zatvoru da nije njih. Obezbedjenje na Kosovu je vrlo jako, a Decani su za to najbolji primer. To je jedno od najznacajnijih verskih mesta za pravoslavne Srbe. Tu je, pre vise od 700 godina, osnovana Srpska pravoslavna crkva.

Unutra mirno tece izvor - kao sto je tekao vekovima. Ali to isto ne moze da sa se kaze za Decane.

Vatrena linija

U prosloti, Decani su dva puta bili pod topovskom paljbom. Nedavno su dve obliznje crkve pogodjene. Za napade se optuzuju kosovski etnicki Albanci. Albanci su bili pod represijom pod Milosevicevim rezimom. Kad su se srpske snage - pod medjunarodnim pritiskom - pre tri godine povukle, Albanci su zapoceli talase osvetnickih napada na Srbe.

Mnogi Albanci optuzuju Srpsku pravoslavnu crkvu za propagiranje srpskog nacionalizma koji je Milosevica doveo na vlast.

Kaludjeri prave ikone da ocuvaju tradiciju. I, u skladu sa zeljom za nezavisno Kosovo, neki zeleva da crkva, stozer srpske zajednice, nestane sa Kosova.

Otac Sava u Decanima kaze da kritika crkve nije fer:

- Moram da priznam da su Albanci mnogo patili, ali ovaj manastir i ova crkva su vrlo cvrsto bili protiv Miloseviceve politike i ekstremnog nacionalizma, bez obzira sa koje strane dolazi.

- U ovaj manastir smo, za vreme bombardovanja, sklonili dve stotine Albanaca, i organizovali humanitarnu pomoc, sto je nesto sto i Albanci sada priznaju, mada nisu spremni da sada, kad su u poziciji da pomognu, ucine bilo sta za nas.

Ponosna tradicija

U manastirskoj radionici se slikaju ikone. Ali, malo Srba turista ovih dana tu dolazi - ikone kupuju mirovnjacke trupe.

Jedan od kaludjera, Arsenije, objasnjava zasto on i drugi kaludjeri misle da je ocuvanje drevnih obicaja vitalna stvar:

- To je bila srpska tradicija i za nas je vrlo vazna, posto ovo danas jedva mozemo da nazovemo Srbijom. Ali, mi smo ovde i mislim da nigde necemo ici odavde.

- Ovo je i nacin da se pokaze da je srpska crkvena tradicija jos ziva? - pitam ja.

- Da, u tome je stvar.

Osecanje straha medju Srbima je istinsko. Kazu im da se ne mogu vecito sakrivati iza zastitnika, i jednog dana obe strane moraju da nauce da veruju jedna drugoj.

METJU PRAJS
